

Fernando Lacaba, l'etern president

«A l'Audiència hem sigut pioners i hem aconseguit fer canviar lleis des de Girona»

Fernando Lacaba Sánchez (Borja, 1956) és actualment magistrat de la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, però fins aquest any i durant gairebé vint anys ha estat president de l'Audiència de Girona. Fa trenta-tres anys que exerceix i viu a les comarques gironines, des que va arribar al Jutjat núm. 3 de Girona, i és, per tant, una de les persones que coneix més de primera mà l'estat de la justícia a casa nostra. Es mostra orgullós que sentències de l'Audiència hagin aconseguit canviar algunes lleis.

Text i fotos > **TURA SOLER**, periodista

No ve de regàlia de jutges però tenia la vocació de jutjar des que feia batxillerat i apuntava maneres fent d'àrbitre. Va estudiar dret a Saragossa, va aprovar les oposicions i el dia 1 de març del 1983 va prendre possessió al jutjat de districte núm. 2 de Granollers, i després va ocupar jutjats a Barcelona, a Vic, i a l'Hospitalet. El novembre del 1988 va entrar al Jutjat d'Instrucció núm. 3 de Girona, va ser jutge degà, es va ocupar de la tutela de menors, va ser magistrat de l'Audiència i, finalment, president de l'Audiència de Girona, càrrec que ha ocupat durant gairebé vint anys, cosa que no es repetirà perquè s'ha modificat la llei.

El món de la justícia a Girona ha canviat molt en aquests trenta-tres anys?

Moltíssim. Quan jo vaig arribar a Girona no hi havia ni la meitat dels òrgans judicials que hi ha ara. L'Audiència tenia una secció única; ara hi ha quatre seccions i disset magistrats. Abans hi havia un nombre molt reduït d'advocats i de procuradors, tot era com molt familiar i domèstic, molt casolà; era un altre segle. Tothom es coneixia, els jutges tenien un estatus i una aurèola de

>> El magistrat Fernando Lacaba, que ha estat gairebé vint anys president de l'Audiència de Girona. (Foto: TURA SOLER)

persona important. La carrera judicial era molt més reconeguda. Ara és diferent, però s'ha avançat molt en el camp tecnològic i social.

Però sempre hi ha queixes que els jutjats estan col·lapsats i que no estan prou informatitzats...

La digitalització ha avançat molt en la jurisdicció civil, social i administrati-

va perquè és més senzilla, ja que tot es basa en documents escrits. En canvi és molt més complicada en l'àmbit penal, perquè és un sistema molt garantista i encotillat, en què moltes de les diligències són declaracions orals, i per tenir-ho ben ordenat cal indexar-ho molt bé. I el cost econòmic també és molt elevat. Crec que hem avançat molt en la creació d'òrgans judicials i

>> Fernando Lacaba en una intervenció el març del 2017, com a president de l'Audiència. (Foto: TURA SOLER)

en l'especialització, però el que no hem aconseguit és agilitar la justícia. És l'assignatura pendent, com també ho és que el ciutadà confiï més en la justícia.

Influeix també que ara la gent litiga més?

Certament. Temps enrere anar al jutjat era una cosa excepcional, i, abans de fer-ho, la gent mirava d'arribar a acords. Ara, amb la gran proliferació d'advocats que fan tasca d'advocats litigadors, es judicialitza tot molt més i s'incentiva la gent a anar al jutjat. També hi fa que ara el ciutadà té més consciència dels seus drets que no pas abans i opta per anar a defensar-los judicialment. I al final acaben arribant al jutjat casos que amb una bona negociació i entesa es podrien evitar. Tenim poca cultura de la mediació. Soc de l'opinió que, a les escoles, s'hauria d'implementar l'estudi de la mediació de conflictes, com es fa als EUA mitjançant el programa «Peer Mediation», que consisteix a resoldre, els alumnes, problemes com ara vandalisme, racisme, conflictes de parella o entre amics, etc.

>> El magistrat Lacaba davant de les instal·lacions del Palau de Justícia, inaugurat durant la seva presidència. (Foto: LLUÍS SERRAT)

Val més un mal acord que un bon litigi?

I tant. En alguns casos la maledicció gitana pot ser millor que una bona sentència. Quan la justícia tarda molt a donar una solució, pot ser que ja no serveixi, encara que sigui favorable, perquè les circumstàncies poden haver canviat radicalment. Quan fem esperar molt la gent, crec que donem injustícia més que justícia. No seguim al peu de la lletra el que diu l'article 24 de la Constitució espanyola, que parla d'un procés públic sense dilacions indegudes. El Tribunal Europeu de Drets Humans parla de «terminis raonables» en les solucions dels conflictes judicials.

Dieu que l'Administració de justícia va coixa perquè els jutges no es volen quedar a Catalunya. També diu que no hi ha jutges catalans.

Té una explicació. Tradicionalment, les oposicions de jutge les feia gent amb la carrera de dret provinent de famílies de classe mitjana o baixa, coincidint amb les regions o comunitats més deprimides econòmicament: Aragó, Andalusia, Extremadura, Galícia... A Catalunya no hi havia tradició perquè hi havia més sortides professionals i moltes possibilitats de feina en el món de la indústria o el comerç. Ara és diferent; ara la gent no estudia per anar a les oposicions, perquè suposa tancar-te quatre o cinc anys i jugar-t'ho tot a una oposició. A diferència de les opo-

sicions per a activitats més retribuïdes, com ara notaris i registradors, en el cas dels jutges, la retribució econòmica no compensa l'esforç.

Molta gent fa dret, i mentre que falten jutges, d'advocats en sobren. Intueixo que és per una qüestió de diners...

És clar. La carrera judicial mai ha estat prou ben pagada. Si fas d'advocat, amb dos assumptes bons que agafis pots guanyar perfectament el que cobra un jutge de sou al mes. I a això s'hi afegeix que els jutges tenim prohibit compaginar la feina amb qualsevol altra activitat, excepte la docent i encara amb límits de retribució. I per acabar-ho d'adobar, el complement de destí dels jutges s'aplica en funció de la població, i això perjudica molt i molt en el cas de Girona, ja que la capital no té més de 150.000 habitants però, en canvi, judicialment és molt complicada; el teixit social i econòmic és molt dinàmic i important, i s'hi afegeixen les fronteres. El complement hauria d'anar fixat en relació amb el volum de feina i no pas amb la població. Per tot això la ràtio de jutges és molt baixa i, en canvi, la d'advocats és altíssima. A les comarques gironines hi ha més de dos mil advocats col·legiats, i continua havent-hi una manca de vocació judicial, encara que Justícia promou beques. Conclusió: A Girona el jutge ha de treballar molt més i cobrar menys que a Barcelona.

>> L'actual magistrat del TSJC, al Museu Dalí de Figueres, lliurant una medalla al forense Narcís Bardalet. (Foto: TURA SOLER)

I el tema del procés independentista o de la llengua?

No hi influeix o, si de cas, molt mínimament. Al segle XXI és totalment fals que a Catalunya no es pugui fer servir el català a la justícia. Tothom que s'hi vulgui adreçar en català ho pot fer i no ha de tenir cap problema. Si mai surt algun cas puntual, pot ser que sigui alguna estratègia del que fa la queixa o que s'hagi ensopegat amb algun col·lega poc sensible amb la realitat social, que sempre hi pot ser. Però des de la Sala de Govern, a la qual he estat gairebé dinou anys, sempre recordem a totes les promocions que aquí hi ha una llengua pròpia i que hi ha el dret d'utilitzar-la. I crec que les comarques de Girona són un dels territoris on més s'utilitza. En escrits, en més del 50 %, tot i que de sentències sí que se'n diuen poques. Cal remarcar que el 85 % dels funcionaris són catalanoparlants. En resum, a hores d'ara la llengua no és un problema a la justícia, més enllà d'algun cas puntual.

«La justícia cal reservar-la per als conflictes importants. Hi ha casos que amb una bona mediació s'evitarien.»

Abans de marxar de l'Audiència de Girona va dictar una sentència que ha estat pionera i que ha deixat empremta.

Certament. La meva darrera sentència té a veure amb la situació de pandèmia. Vaig condemnar una asseguradora a indemnitzar l'amo d'un restaurant pel tancament obligat de l'establiment. A partir d'aquesta sentència han augmentat un 800 % les reclamacions per aquest concepte i em consta que les asseguradores ja s'estan blindant i estan modificant la redacció de les seves pòlisses. Però s'ha de tenir en compte que la meva resolució respon a un supòsit particular i molt concret, i vaig aplicar el sentit comú i les característiques pròpies de la pòlissa. Pot passar que un altre cas que vegi un altre magistrat no tingui la mateixa resolució. En el món del dret tot és opinable, depèn de les proves i les circumstàncies concretes, i després s'hi ha de posar el sentit comú i entendre que la societat canvia. El Codi civil ens parla de la «realitat social» en l'aplicació de la llei.

La del camió pastera de Capmany va provocar canvis legislatius.

Sí. Hi van morir dotze persones. Vàrem ser valents i vam condemnar els organitzadors del viatge en un moment que només es regulava l'explotació de treballadors estrangers però no pas el trànsit per territori espanyol per durlos a treballar a altres països. Primer,

la sentència va rebre crítiques, però finalment es va modificar el Codi penal, gràcies a la nostra sentència de l'Audiència de Girona, i es va establir que tragar treballadors il·legals per territori espanyol també era delictes. També vam ser pioners amb una prova pilot de jurat popular que es va fer en el cas de Jordi Ribot, acusat d'haver matat la seva companya Esperança Comas, el cos

de la qual mai es va trobar. I el jurat popular va coincidir amb el tribunal i el va considerar culpable. I quan era jutge instructor vaig muntar una roda de reconeixement única, l'any 1989. Segur que mai més se n'ha fet cap com aquella: es tractava d'identificar un mossos que traficava vestit d'uniforme, i a la comandància de la Guàrdia Civil de Girona vam posar davant del testimoni una filera de mossos uniformats.

«Quan vaig arribar a Girona no hi havia ni la meitat dels òrgans judicials que hi ha ara»

I l'organització del judici del cas del segrest d'Olot també va ser tota una innovació i un exercici de transparència en l'Administració de justícia.

Suposo que no hi ha dubte que el gran cas de la vostra vida va ser el judici del segrest de Maria Àngels Feliu.

I tant! Sense cap dubte. Crec que és un dels casos més importants de tot l'Estat, si deixem de banda el dels atemptats terroristes de Madrid. Va ser especialment transcendent, no només perquè va ser el de més durada, sinó perquè va ser un cas molt especial; va estar fet de manera molt rudimentària. Tot era estrambòtic. Donava per fer una pel·lícula d'Almodóvar. El judici també va ser únic; ens vam haver d'adaptar davant la gran expectació mediàtica. Jo fins i tot vaig ser mereixedor d'una mena de premi radiofònic irònic per aquella frase [«Despulli's de tot això que porta al damunt»] que vaig dir a una testimoni [María Puche], que se'm va presentar tan tapada que no sabia ni qui era. És un tema que et marca professionalment. Fins i tot el Suprem, en la ratificació de la sentència, va felicitar l'Audiència de Girona per la feina feta. I això és insòlit.

Us vau guanyar la fama de magistrat dur perquè no us tremolava la mà a l'hora de sentenciar. Heu comptat mai quants anys de presó heu imposat?

No tinc fet el recompte de quants n'he imposat, i vaig deixar d'enviar gent a la presó quan vaig passar a fer civil, perquè quan vaig ser nomenat president de l'Audiència la llei fixava que el president havia de dirigir la secció civil. Llavors em vaig aposentar bé en el dret civil, que és molt més complex, més tècnic i complicat que el penal, i té un ventall més ampli d'abast social.

«A Girona el jutge ha de treballar molt més i cobra força menys que a Barcelona»

El dret penal es limita a un sector molt més delinqüencial en termes generals, i, en canvi, el civil abraça aspectes més amplis de la vida quotidiana de les persones: família, comunitats, contractes, obligacions, dret societari, etc. I el dret civil a Catalunya encara és més complicat, perquè té el seu propi Codi civil català. I com que molts jutges no el coneixen, no l'apliquen, i això repercuteix en el fet que arriben molts recursos apel·lant perquè s'apliqui. Ara, al TSJC estic en una sala penal i civil, i, per tant, tornaré a tocar temes penals.

Teniu remordiments de pensar que podeu haver condemnat cap innocent?

Mai. Cap remordiment. Segur que no he condemnat mai cap innocent. És que al mínim dubte que tenia, l'absolia. Per un costat tenia la imatge d'home molt dur, però per l'altre em deien que era el jutge més garantista de tots. Coses de l'ofici.

«Hem d'aconseguir que la gent cregui més en la justícia, que està massa desprestigiada»

Heu rebut mai amenaces per alguna resolució?

Quan feia poc temps que era jutge a Girona, vaig disposar el tancament de Ràdio Salt i vaig tenir pressions i manifestacions al carrer, amb pancartes per reclamar-ne l'obertura. I van esbrinar on vivia i es van plantar davant de casa meva. Es pot dir que vaig ser objecte del primer escarni. La veritat és que es passa malament, però vaig actuar a consciència.

>> *Fernando Lacaba amb el president del TSJC Jesús Barrientos, en una reunió al Palau de Justícia de Girona. (Foto: ÒSCAR PINILLA)*

>> Inauguració del Palau de Justícia, poc després de la qual Fernando Lacaba es va queixar en roda de premsa de moltes mancances materials. (Foto: TURA SOLER)

«A Catalunya, tothom que es vulgui adreçar en català a la justícia ho ha de poder fer»

Heu tingut por de cap condemnat?

Por, no. Jo potser he estat un xic boig. Solia anar a la presó a fer xerrades amb els presos i estava allà sol, enmig de dos-cents interns, i sempre m'havien respectat, encara que els hi hagués enviat jo. L'únic que s'ha atrevit a trucar-me, perquè havia condemnat la seva dona, va ser Ramon Ullastre (condemnat pel segrest d'Olot). El tema estava dat i beneït pel Suprem, però ell tenia una veritable fixació en mi. Com a precaució, vaig demanar que m'avisessin quan tingués permisos, però mai va fer res més que trucar.

Ara fa vint-i-cinc anys de la implantació del jurat popular...

Amb aquest tema es pot dir que jo soc un jueu convers. Quan el llavors ministre Juan Alberto Belloch el va instaurar, jo era un enemic acèrrim del jurat. Tenia en compte delictes que no hi havien de ser, com ara la corrupció, el suborn i la violació de domicili, i, en canvi, d'altres que hi havien de ser, com ara l'agressió sexual, no hi eren. Però quan passava enquestes als ju-

rats que hi participaven, tothom deia que l'experiència era molt bona. Acostar el poble a la justícia és molt positiu, però, en canvi, s'ha de valorar si el cost personal, econòmic i de temps val la pena. Jo crec que s'acabarà decantant cap a un jurat escabí i s'escurçarà la llista de delictes i es reduirà el nombre de jurats. A Europa el jurat pur només el manté Anglaterra. Als Estats Units també és pur, però el poble decideix i ja està; en canvi, aquí, la decisió del poble, el jurat, encara ha de passar per la valoració de dos tribunals tècnics. Crec que és el moment de fer una reforma en profunditat del sistema de jurat popular.

El Codi penal no para de modificar-se. Potser massa?

El Codi penal s'ha modificat massa vegades. El dret penal s'ha de regir per la intervenció mínima, i aquí estem al màxim i això crea inseguretats jurídiques. Això passa perquè els polítics no tenen una idea clara del dret. Veuen un tema mediàtic, els agrada quedar bé amb la ciutadania i comencen a criminalitzar actituds.

És el cas de la violència de gènere?

La violència de gènere s'ha magnificat, sota el meu particular punt de vista. S'ha volgut discriminar en positiu, i això és negatiu. No calia la discriminació. A la llarga no és bo per a la dona que quedi convertida en un element a protegir de tothom i per tot. Podria arribar a ser inconstitucional, i obeeix més a un plantejament del segle passat que actual. I la realitat és que no hem sabut aturar aquest tipus de delictes. I és cert que també hi ha denúncies falses, si bé n'hi ha poques. Ara estem divorciant gent d'ofici amb una sola declaració sense contrastar. És indispensable comprendre la dimensió del gènere de la violència contra la dona, més enllà de criteris de mera oportunitat política o dels interessos d'un determinat partit polític. La protecció de la dona no només és una qüestió del dret penal; cal protecció en altres àmbits del dret, com el laboral, en un sentit ampli.

Potser estem judicialitzant massa la societat?

La gent es pensa que el jutge ho ha de resoldre tot. El jutjat de guàrdia al final sembla una ONG o un servei social, en què apareix un pare per dir que la nena no el creu i que arriba tard a casa. Volen que tot ho arregli el jutge. Es judicialitza massa la vida i això dona més feina i es perd efectivitat. Una crisi matrimonial mai la resoldrà un jutge si la parella no té seny. La justícia s'ha de reservar per a quan hi ha conflictes jurídics de veritat, no per a les misèries humanes. Hi ha sistemes alternatius per resoldre conflictes, com la mediació o la figura del coordinador parental que recull el dret català.

«El dret penal s'ha de regir per la intervenció mínima, i aquí, a l'Estat, ara mateix és màxima»